

ЮЗ - ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ - СРАВНИТЕЛЕН ДОКЛАД

СЪДЪРЖАНИЕ

Преждевременното напускане на училище (ПНУ) - Въведение	стр. 3
Ключови политически послания	стр. 6
Преждевременното напускане на училище – сравнителни данни	стр. 8
Политики за намаляването на преждевременното напускане на училище	стр. 16
Политики – Добри практики	
Испания	стр. 24
България	стр. 28
Литва	стр. 31
Италия	стр. 35

ПРЕЖДЕВРЕМЕННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ (ПНУ)– ВЪВЕДЕНИЕ

Според проучване на Eurydice, в което се анализират в дълбочина данните, свързани с ПНУ, има някои общи резултати в областта на средното образование, които се споделят от членовете на ЕС.

От една страна се наблюдават, намалени възможности за заетост на пазара на труда, което означава нарастващата безработица, както и социално-икономически и здравословни проблеми, а също и намалено участие в социално-културните дейности. От друга страна виждаме, че хората с по-високо образование имат по-добри работни места, по-високи заплати, по-добро здраве, по-малко демонстрират антисоциално поведение, участват повече в социално-културните дейности, не тежат на социалната система и имат по-високи нива на производителност.

Европейската цел е да се намали ПНОС (Преждевременното напускане на образователната система) до под 10% през 2020 г. Европейските усилия, за да се постигне това, са насочени не само към образователната общност, но и към други страни, въввлечени в проблема. По отношение на училищната система, се разглежда началното образование, повтарянето на учебната година, училищната сегрегация и гъвкавостта и пропускливостта на образователната система.

Проблемът е многофакторен и има личностни, социални, икономически, образователни и семейни аспекти.

Инвестициите, които ще подобрят постижения на младите хора в образователната сфера, са от съществено значение за перспективите за заетост на всеки млад човек. Това е важно за растежа на нашата икономика и за социалното сближаване, особено в момент, когато настоящата финансова и икономическа криза оказва сериозно влияние върху младите хора и техните семейства. Инвестирането в образованието помага да се прекъсне цикълът на лишения и бедност, водещ до социалното изключване на твърде много млади хора от цяла Европа.

През юни 2011 г. Съветът по образованието прие Препоръка относно политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище (ПНУ). Тя подчертава

необходимостта от всеобхватни, базирани на доказателства политики за намаляване на ПНУ. За да бъдат ефективни, политиките срещу ПНУ, трябва да обхванат всички нива на образование. Те трябва да бъдат междусекторни и да привличат заинтересовани страни от различни области на политиката – например сферите на младежта, социалната политика, заетостта и здравеопазването.

Те трябва да се съсредоточат върху превенция, интервенция и компенсация:

- **Превенцията** се стреми да избегне условията за възникването на процеси, водещи до ПНУ.
- **Интервенцията** има за цел да даде отговор на възникващите трудности в ранен етап и да им попречи да доведат до ПНУ.
- **Компенсационните мерки** предлагат възможности за образование и обучение за тези, които са напуснали училище.

Този подход изисква изместване на фокуса от прилагането на отделни мерки за ПНУ към въвеждане на общи политики. През декември 2011 г. бе създадена Тематична работна група по въпросите на преждевременното напускане на училище, за да помогне на европейските страни да прилагат общи политики.

Тематичната работна група (ТРГ) се състоеше от политици, практики и експерти от 27 държави-членки на ЕС. Представители от Норвегия, Исландия, Турция и от ключови заинтересовани европейски организации също бяха членове на групата.

Целта на ТРГ бе да подкрепи развитието на цялостна политика за ПНУ в държавите-членки. За тази цел ТРГ събра и обмени информация за ефективни политики за намаляване на ПНУ. Дейностите, включваха взаимни учебни посещения в Холандия и Франция и партньорско събитие в Брюксел през март 2013 година.

Важна последица от ПНУ, особено в страни, където криза е била изключително тежка, е, че то има пряко отношение към пазара на труда.

Като цяло, ученици, които не са могли да завършат задължителното образование, а са имали възможност да навлязат на пазара на труда, изпълняват нискоквалифицирана работа, като специално за Испания, тя е в сектор Строителството.

Ефектите от икономическата криза са разбили връзката между училището и пазара на труда и са се появили по-голяма група от ниско-квалифицирани, безработни млади хора с ограничени възможности за работа.

Ключови политически послания

Въз основа на работата на Тематичната работна група по въпросите на преждевременното напускане на училище са идентифицирани следните ключови политически послания и необходимите условия за успешни политики срещу ПНУ.

1. Осигуряване на дългосрочна политическа и финансова ангажираност за намаляване на ПНУ и поддържането на темата на предни позиции в политическия дневен ред.

2. Осигуряване на условия децата и младите хора да са в центъра на всички политики, насочени към намаляване на ПНУ. Техният глас да се взема под внимание при разработването и прилагането на тези политики.

3. Разработване и прилагане на устойчива национална стратегия за намаляване на ПНУ. Тази стратегия следва да обърне внимание на всички нива на образование и обучение и да обхваща най-подходящата комбинация от превантивни, интервенционни и компенсаторни мерки.

4. Инвестиране в базата от знания за ПНУ чрез редовно и своевременно събиране на точни данни и информация. Подсигуряване на това, данните и информацията за ПНУ да са достъпни и да се използват ефективно в развитието на политиката. Сигурност в това, че наблюдението и оценката на мерките срещу ПНУ насочват наистина към развитието на политиката.

5. Разработването и прилагането на политиката да се основава на силно, дългосрочно сътрудничество между националните, регионалните/местните власти и заинтересованите страни, както и между различните политики, например чрез създаване на координиращ орган.

6. Премахване на пречките в системата на училищното образование, които могат да попречат на младите хора да завършат средното си образование. Осигуряване на плавен преход между различните нива на образование. Осигуряване на достъп до

висококачествено образование през целия живот (включително образование в ранна детска възраст и грижа) и осигуряване на високо качество на професионалното образование и обучение (ПОО).

7. Подпомагане на училищата при разработването благоприятна и подкрепяща среда за учене, която се фокусира върху нуждите на отделните ученици. Създаване на съвременна и ангажираща учебна програма.

8. Популяризиране и подкрепа на мулти-професионални екипи в училищата с цел справяне с ПНУ.

9. Подкрепа за сътрудничеството между училища, местни общности, родители и ученици в развитието на училището и в инициативи за намаляване на ПНУ. Заявяване на сериозен ангажимент от страна на всички заинтересовани страни в усилията за намаляване на ПНУ на местно ниво, включително и на местния бизнес.

10. По-добро разбиране на проблема с ПНУ в началното образование и подготовка на мерки за непрекъснато професионално развитие на училищния персонал, особено на учителите. Подпомагане на персонала в осигуряването на диференцирана подкрепа при обучението на ученици за постигането на по-интегриращ и индивидуализиран подход.

11. Осигуряване на професионално насочване - за да се гарантира, че младите хора са наясно с различните варианти за обучение и перспективи за заетост, които са достъпни за тях. Консултацияните системи да осигуряват на младите хора едновременно емоционална и практическа подкрепа.

12. Улесняване на достъпа до схеми за втори шанс на всички млади хора. Тези схеми да са специално изготвени и да се гарантира, че те осигуряват положителен образователен опит. Подпомагане на учителите, които работят в схеми за втори шанс по отношение на тяхната специфична роля.

Преждевременното напускане на училище – сравнителни данни

Какво се разбира под преждеременно напуснали училище /ПНУ/?

Тази концепция е различна от други подобни понятия, които се използват, и които имат различен смисъл.

Европейският съюз определя **преждеременно напусналите училище** като хората на възраст между 18 и 24 години, които имат само основно образование или по-ниско и вече не са в системата за образование или обучение. Основната цел на ЕС е техният брой да се намали до под 10% през 2020 г.

Отпаднали от образователната система: напуснали училище или колеж, или университет по различни причини без да получат диплома. Не е свързано с възрастови групи.

Образователен абсентизъм (бягствата от училище): ученици, които не посещават училище без основателни причини (чести неизвинени отсъствия).

Що се отнася до преждеременно напусналите училище, данните, съответстващи на страните-членки на ЕС имат доста големи разлики помежду си. Страната в ЕС с най-нисък процент ПНУ е Хърватска през 2014 г. с 2,7%, а най-високият процент е за Испания - 21,9%. Средната стойност за 28-те страни от ЕС е 11,1%.

Във всички страни-участнички в проекта КА2 *Учебните предприятия в училище – иновативно образователно решение срещу ранното напускане на училище* има високо ниво на ПНУ като в Испания процентът е доста по-висок.

Сравнение на страните партньорки в контекста на ПНУ

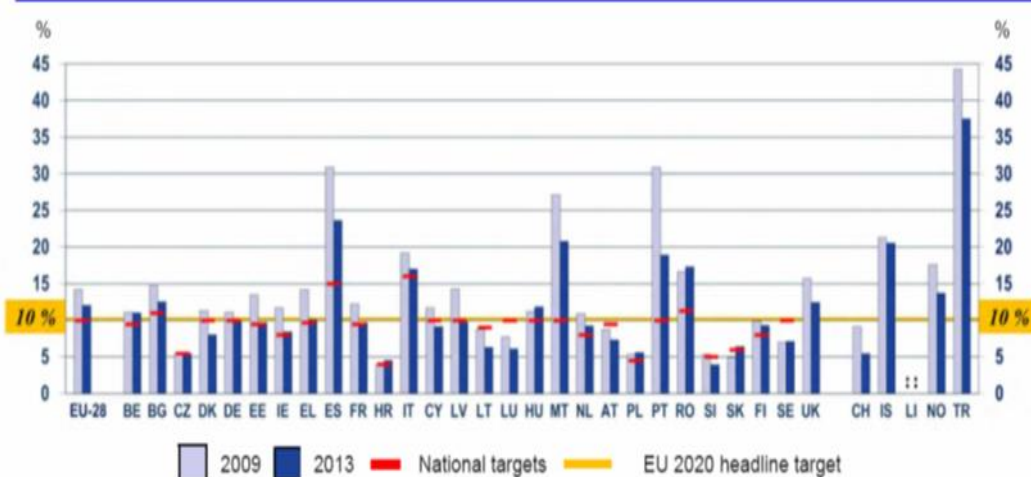
	Нива на ПНУ 2014г.	Нива на ПНУ 2013г.
-Испания	21,9%	23,5%
-Италия	15%	17%
-България	12,9%	12,5%
-Литва	5,9%	6,3%
-Германия	9,5%	9,9%
-ЕС	11,1%	12%

Основната цел на ЕС е да постигне равнище под 10% през 2020 година.

Разликата в резултатите е доста голяма и причината за тези различия вероятно се основава на качеството на образованието, икономическите инвестиции от страна на правителствата, социологическите характеристики, образователните модели и моделите на учене, които дават възможност на учениците да постигат успехи в средното образование.

Процент на преждевременно напусналите образование и обучение, 2009-2013г. и националните цели сравнени с общоевропейската цел на ЕС

Percentage of early leavers from education and training, 2009-2013, and national targets as compared with the EU headline target

Source: Eurostat, EU-LFS [edat_lfse_14], (data extracted October 2014).

Country specific notes: See full report (European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014, p. 24).

%	EU-28	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU
2009	14.2	11.1	14.7	5.4	11.3	11.1	13.5	11.7	14.2	30.9	12.2	3.9	19.2	11.7	14.3	8.7	7.7
2013	12.0	11.0	12.5	5.4	8.0	9.9	9.7	8.4	10.1	23.6	9.7	4.5	17	9.1	9.8	6.3	6.1
Targets	<10.0	9.5	11	5.5	10	10	9.5	8	9.7	15	9.5	4	16	10	10	9	10
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	CH	IS	LI	NO	TR
2009	11.2	27.1	10.9	8.7	5.3	30.9	15.6	5.3	4.9	9.9	7	15.7	9.1	21.3	:	17.5	44.3
2013	11.5	20.8	9.2	7.3	5.6	18.9	17.3	3.9	6.4	9.3	7.1	12.4	5.4	20.5	:	13.7	37.5
Targets	10	10	<8	9.5	4.5	10	11.3	5	6	8	<10	:	:	:	:	:	:

Source: Eurostat, EU-LFS [edat_lfse_14]. (data extracted October 2014).

Преждевременно напуснали училище по пол - освен в България ПНУ засяга предимно мъже:

Литва:	Средно 6.3%	//	7,8% мъже и 4,7% жени
Испания:	Средно 23.5%	//	27% мъже и 19.9% жени
Италия:	Средно 17%	//	20,2% мъже и 13,7% жени
България:	Средно 12,5%.	//	12,3% мъже и 12,7% жени
Германия:	Средно 9.9%	//	10,4% мъже и 9,3% жени
ЕС:	Средно 11.9%	//	13,6% мъже и 10,2% жени

Fuente: Encuesta de Población Activa. INE. Elaborado con la metodología de Eurostat.

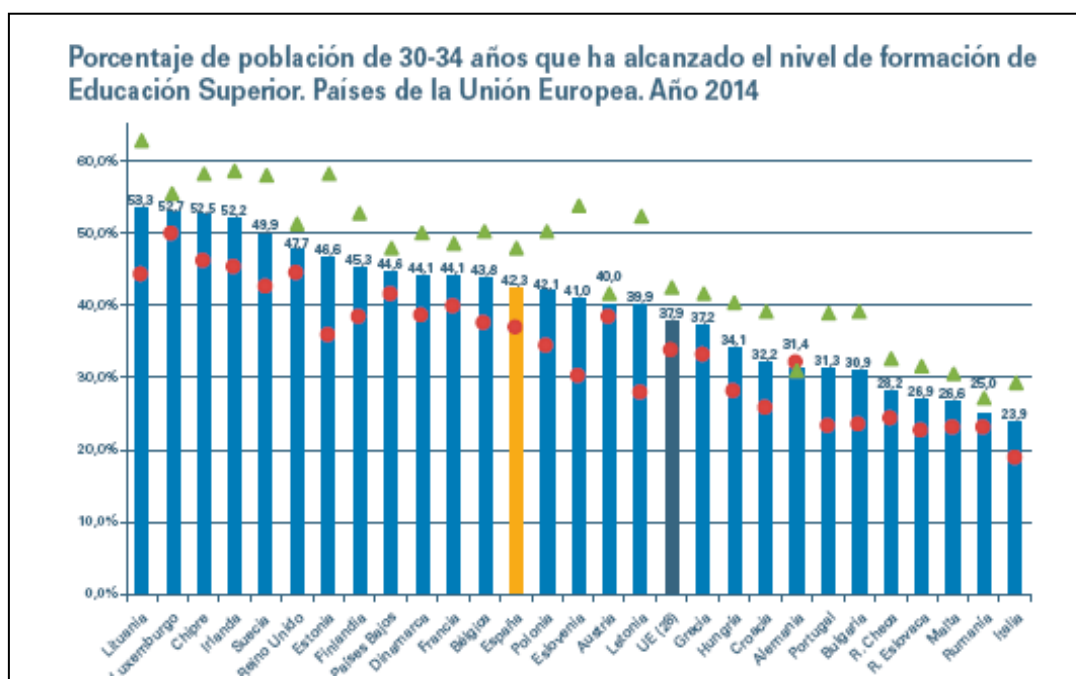
Abandono educativo temprano - Países de la Unión Europea. Año 2014

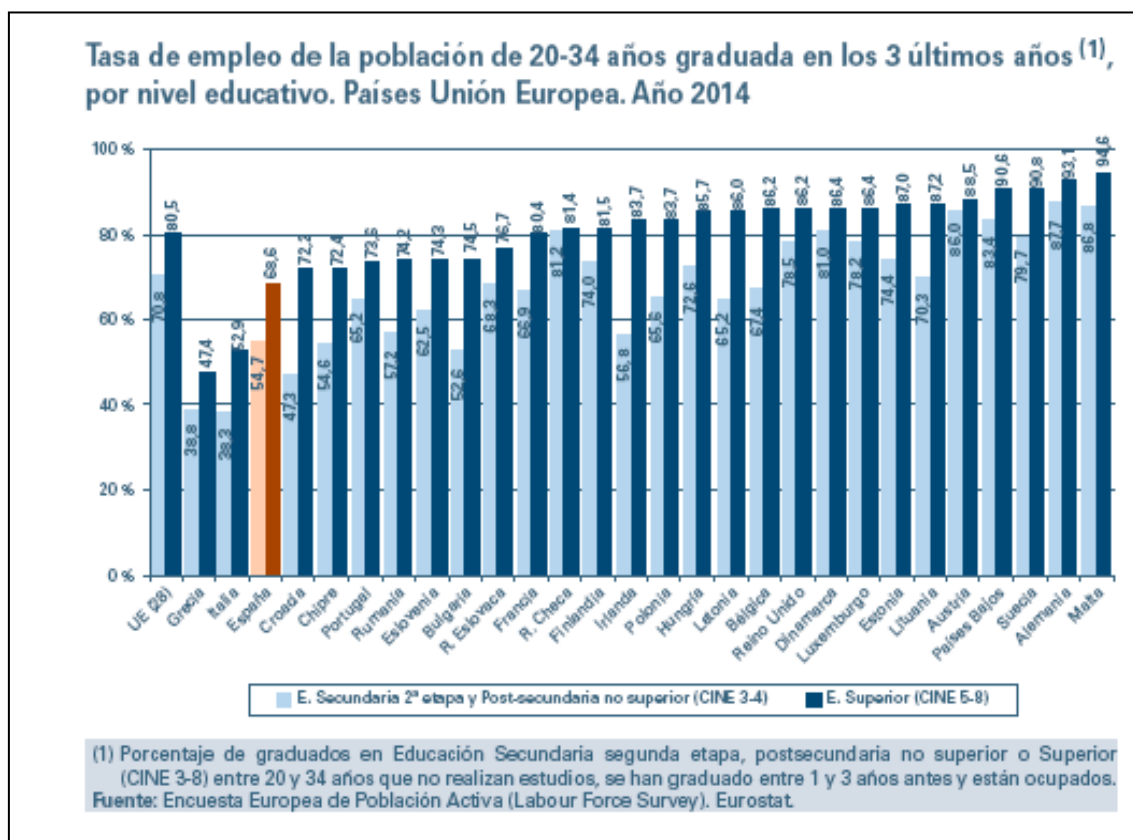

Fuente: Encuesta Europea de Población Activa (Labour Force Survey). Eurostat.

Ако вземем под внимание тези данни за ПНУ, е интересно да се види процентът на населението между 30 и 34 години с висше образование. В Испания, като страната с най-висок процент на ПНУ, 42,3% от хората от 30 до 34 години са с висше образование, докато средното ниво за Европейския съюз е 37,9%.

Въпреки това, съществува пряка връзка между данните за ПНУ и безработицата сред младите хора. Страните, които имат по-висок процент на ПНУ, имат и висок процент на безработицата сред младежите на възраст между 20 до 34 години. Европейският среден процент за заетостта на младите хора със средно образование е 70,8%, а с висше образование е 80,5%. В страни като Гърция, Италия или Испания тези проценти са доста различни и е очевидно, че нивата на безработица са свързани с липсата на умения и ниско образование на изследваните групи.

За Евророната (EA19) сезонният процент на безработица е била 10,5% през ноември 2015 г., по-нисък от октомври 2015 г. - 10,6% и 11,5% през ноември 2014 г. Това е най-ниската ставка, записана в Евророната от октомври 2011 г. В EU28 равнището на безработица е 9,1% през ноември 2015 г., спрямо 9,2% през октомври 2015 г., и 10,0% през ноември 2014 г. Това е най-ниската ставка, записана в EU28 от юли 2009 г. Тези цифри са публикувани от Евростат, статистическата служба на Европейския съюз.

Евростат изчислява, че 22,159 милиона мъже и жени в EU28, от които 16,924 милиона са в Евророната, са били безработни през ноември 2015 г. В сравнение с октомври 2015 г. броят на безработните е намалял с 179 000 в EU28 и със 130 000 в Евророната. В сравнение с ноември 2014 г. безработицата спадна с 2,146,000 в EU28 и с 1,573,000 в Евророната.

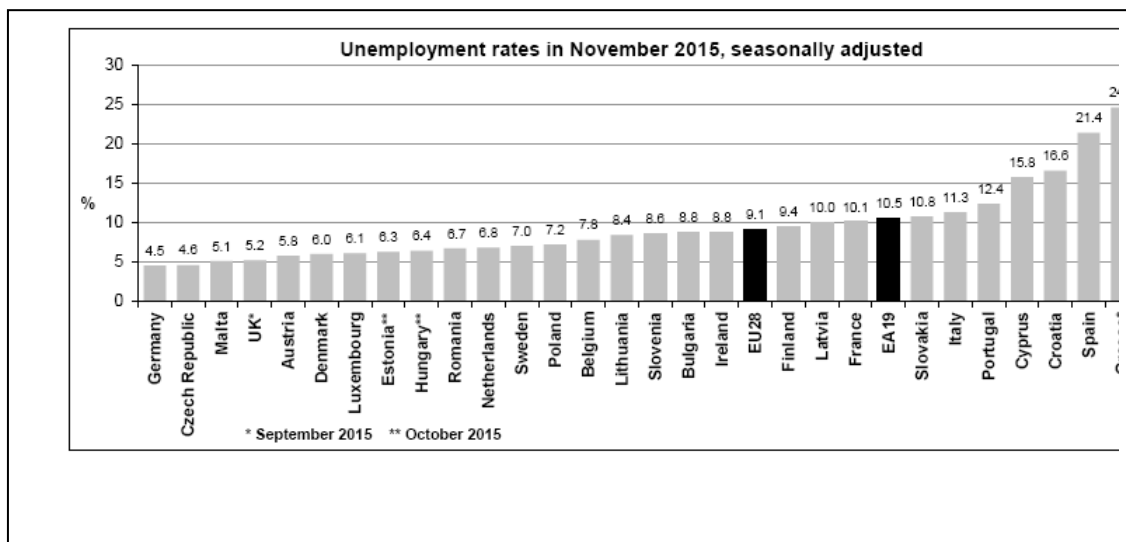
Сред държавите-членки, най-ниските нива на безработица през ноември 2015 г. са били регистрирани в Германия (4,5%), Чехия (4.6%) и Малта (5,1%), а най-високите в Гърция (24.6% през септември 2015 г.) и Испания (21.4%).

За сравнение, една година по-рано, нивото на безработица през ноември 2015 г. спада в двадесет и пет държави-членки, и остава стабилно в Румъния, повишава се в Австрия (от 5,6% на 5,8%) и Финландия (от 9,0% на 9,4%). Най-големите спадове са регистрирани в Испания (от 23,7% на 21,4%), България (от 10,6% на 8,8%) и Италия (от 13,1% на 11,3%). През ноември 2015 г., равнището на безработицата в САЩ е 5,0% и е стабилно в сравнение с октомври 2015 г., като е било 5.8% през ноември 2014 година.

През ноември 2015 г. 4.553 милиона млади хора (под 25 години) са били безработни в EU28, от които 3,167,000 са в Еврозоната. В сравнение с ноември 2014 г. безработицата сред младите хора е намаляла с 412 000 в EU28 и със 163 000 в Еврозоната. През ноември 2015 г., процентът на безработицата сред младите хора е 20,0% в EU28 и 22,5% в Еврозоната, в сравнение със съответно 21,5% и 23,2% през ноември 2014 г. През ноември 2015 г., най-ниските нива са наблюдавани в Германия (7.0%), Дания (9,9%) и Австрия (10,9%), а най-високите в Гърция (49.5% през септември 2015 г.), Испания (47,5%), Хърватия (45.1% през третото тримесечие на 2015 г.) и Италия (38,1%). Въпреки, че не можем да твърдим, че ПНУ е пряка причина за нивата на безработица, е ясно, че има нещо общо между ниската заетост и липсата на образование в някои страни.

По критерия „мъже и жени в заетостта“, при младите хора няма значителни разлики.

Нива на безработица през ноември 2015г., сезонно-изравнени

Сезонно-изравнени нива на младежката (под 25г.) безработица

Seasonally adjusted youth (under 25s) unemployment										
	Rates (%)					Number of persons (in thousands)				
	Nov 14	Aug 15	Sep 15	Oct 15	Nov 15	Nov 14	Aug 15	Sep 15	Oct 15	Nov 15
EA19	23.2	22.5	22.4	22.6	22.5	3 330	3 154	3 154	3 184	3 167
EU28	21.5	20.2	20.1	20.2	20.0	4 965	4 588	4 569	4 594	4 553
Belgium	22.8	21.7	21.5	22.0	22.6	91	85	84	84	86
Bulgaria	22.8	20.9	20.3	20.6	20.7	44	38	37	37	37
Czech Republic	14.9	12.1	12.1	11.9	11.4	53	41	41	41	40
Denmark	11.7	11.6	10.7	10.2	9.9	53	52	48	46	45
Germany	7.3	7.1	7.1	7.1	7.0	309	285	283	281	279
Estonia	13.4	13.7	15.1	15.4	:	8	8	8	8	:
Ireland	21.9	20.6	20.3	19.7	19.4	42	39	39	37	37
Greece	51.2	48.2	49.5	:	:	154	135	139	:	:
Spain	51.4	48.0	47.7	47.8	47.5	810	758	766	784	786
France	24.6	25.4	25.3	25.6	25.7	675	697	705	717	721
Croatia	45.3	45.1	45.1	:	:	74	72	72	:	:
Italy	43.0	39.9	39.1	39.3	38.1	691	621	601	603	581
Cyprus	34.3	32.6	32.6	:	:	15	12	12	:	:
Latvia	18.6	14.6	15.2	17.1	18.0	16	11	11	13	14
Lithuania	18.5	16.1	16.1	15.6	14.9	24	20	20	19	18
Luxembourg	22.0	15.1	15.0	15.1	14.6	4	4	4	4	3
Hungary	18.7	15.8	15.6	15.0	:	62	54	53	51	:
Malta	11.7	12.6	12.7	12.9	12.7	3	3	3	4	4
Netherlands	11.9	11.2	11.5	11.6	11.4	164	158	161	163	159
Austria	10.3	10.8	10.9	10.9	10.9	58	61	61	60	60
Poland	21.9	20.5	20.7	20.7	20.5	306	277	282	284	282
Portugal	33.3	31.7	32.1	32.4	33.4	122	117	118	119	124
Romania	23.6	21.2	21.2	:	:	159	145	145	:	:
Slovenia	19.1	14.5	14.5	:	:	14	10	10	:	:
Slovakia	27.0	26.7	26.6	26.0	25.4	57	56	56	55	54
Finland	21.4	22.5	22.1	22.0	22.0	71	73	72	72	72
Sweden	22.2	19.8	19.4	19.1	18.8	147	128	125	123	121
United Kingdom	16.0	14.0	13.5	:	:	724	628	607	:	:
Iceland	9.3	8.7	8.7	8.7	8.6	3	3	3	3	3
Norway	8.0	10.2	9.8	9.4	:	30	39	37	35	:

The source datasets are available [here](#) (rates) and [here](#) (in 1000 persons).
: Data not available

Сезонно изравнени нива на безработица (%) по пол

Seasonally adjusted unemployment rates (%), by gender

	Males					Females				
	Nov 14	Aug 15	Sep 15	Oct 15	Nov 15	Nov 14	Aug 15	Sep 15	Oct 15	Nov 15
EA19	11.4	10.6	10.5	10.5	10.4	11.7	11.0	10.8	10.7	10.6
EU28	9.9	9.2	9.2	9.1	9.1	10.1	9.4	9.3	9.2	9.2
Belgium	9.0	8.5	8.3	8.1	8.1	8.2	7.7	7.6	7.5	7.5
Bulgaria	11.5	9.7	9.4	9.4	9.5	9.5	8.1	7.9	7.9	8.0
Czech Republic	5.0	4.1	3.9	3.9	3.7	7.0	5.8	5.8	5.7	5.8
Denmark	6.5	5.8	5.6	5.6	5.7	6.4	6.7	6.5	6.5	6.3
Germany	5.2	4.9	4.9	4.9	4.8	4.5	4.1	4.1	4.1	4.1
Estonia	6.6	5.8	6.1	6.7	:	6.5	5.8	5.9	5.8	:
Ireland	11.9	10.5	10.4	10.2	10.1	8.6	7.4	7.3	7.3	7.3
Greece	22.9	21.5	21.2	:	:	29.6	28.7	28.9	:	:
Spain	22.8	20.5	20.4	20.4	20.3	24.8	23.2	23.0	22.8	22.7
France	10.9	11.1	10.9	10.9	10.8	10.2	10.1	9.9	9.6	9.4
Croatia	17.4	15.3	15.1	15.2	15.3	18.1	17.5	17.5	18.0	18.1
Italy	12.2	11.0	11.0	11.0	10.8	14.3	12.6	12.3	12.1	12.0
Cyprus	17.6	14.8	14.7	15.0	15.5	15.5	15.7	15.8	15.8	16.1
Latvia	10.9	11.5	11.5	11.4	11.6	10.1	8.5	8.3	8.5	8.5
Lithuania	11.5	10.1	10.1	10.0	9.4	8.7	8.0	7.9	7.8	7.5
Luxembourg	5.6	5.5	5.3	5.4	5.4	6.9	7.0	7.0	7.0	7.0
Hungary	7.3	6.4	6.4	6.4	:	7.3	6.7	6.7	6.4	:
Malta	6.2	5.3	5.3	5.3	5.3	5.7	4.9	4.8	4.9	4.9
Netherlands	6.9	6.5	6.5	6.5	6.3	7.4	7.1	7.3	7.3	7.4
Austria	5.9	6.2	6.2	6.2	6.3	5.3	5.2	5.0	5.1	5.2
Poland	7.9	7.3	7.3	7.2	7.1	8.8	7.6	7.5	7.5	7.4
Portugal	13.3	12.0	12.2	12.1	12.2	13.7	12.6	12.6	12.6	12.7
Romania	7.1	7.6	7.7	7.6	7.4	6.1	5.8	5.7	5.7	5.7
Slovenia	8.8	7.6	7.5	7.4	7.5	10.1	10.5	10.3	10.1	10.0
Slovakia	11.7	10.2	10.1	9.9	9.6	13.5	12.8	12.8	12.5	12.3
Finland	9.7	10.0	9.9	9.9	10.0	8.3	8.8	8.8	8.8	8.7
Sweden	8.0	7.4	7.3	7.2	7.1	7.7	7.1	7.0	7.0	6.9
United Kingdom	5.9	5.5	5.3	:	:	5.3	5.1	5.0	:	:
Iceland	4.4	4.2	4.3	4.3	4.3	4.3	4.0	3.9	3.9	3.8
Norway	3.9	4.9	4.9	4.9	:	3.6	4.2	4.2	4.3	:

The source dataset is available [here](#).

Политики за намаляването на преждевременното напускане на училище

Една от основните области, на които може да бъде обърнато внимание от страна на политиките, за да се предотврати или намали процеса на преждеременно напускане на образование и обучение, е да се приложи ефективно събиране на данни и мониторинг.

Налице е общо съгласие, че валидната и актуална информация за преждеременно напусналите може да помогне да се развият целенасочени политики. Различните инструменти могат да се използват заедно тези данни, например, национални ученически регистри или ученически бази данни, могат да бъдат използвани от различни нива на държавните органи за оценка на обхвата на проблема. Количествените и качествените изследвания и проучвания са част от инструментите, които могат да допринесат за по-доброто разбиране на причините за преждевременното напускане и как те могат да бъдат обвързани помежду си.

За да бъдат ефективни според Препоръката на Съвета, общите стратегии за борбата с преждевременното напускане, да включват три вида политики:

- Превантивни политики, които имат за цел да се справят с изначалните проблеми, които в крайна сметка водят до преждеременно напускане.
- Интервенционни политики, които имат за цел да се борят с всички възникващи затруднения на учениците, чрез повишаване на качеството на образованието и обучението и осигуряване на специализирана помощ.
- Компенсаторни политики, които създават нови възможности за придобиване на квалификация за тези, които са напуснали образованието и обучението преждеременно.

Събиране на данни и мониторинг

Общи стратегии срещу ПНОО

Превантивни
политики

Интервенционни
политики

Компенсаторни
политики

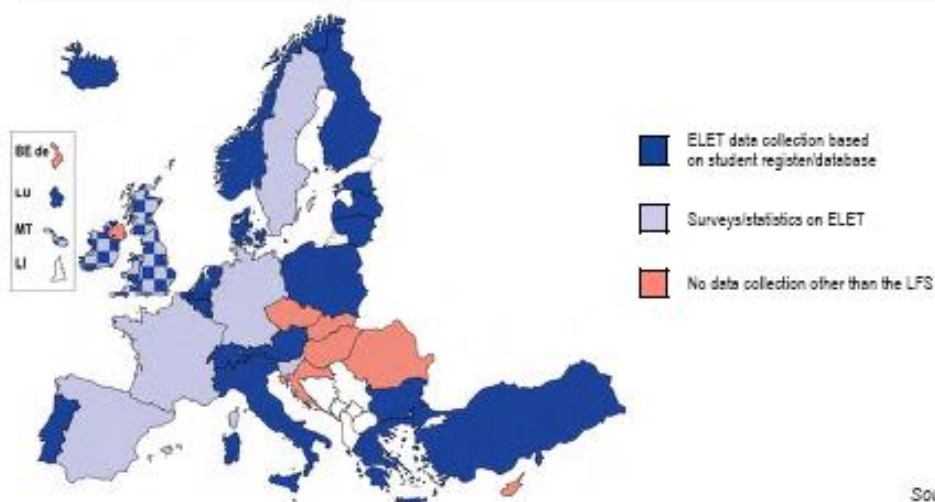
Управление и
сътрудничество

Повечето страни се заеха с политическия дебат за преждевременното напускане на училище на национално ниво и имат свои собствени определения и системи за събиране на данни в допълнение към данните, събрани за изследването на работната сила от ЕС.

Много страни произвеждат статистически данни за ранно напусналите, но сравнително малко събират качествена информация, която може да помогне в разбирането на причините, поради които учениците напускат образованието и обучението рано и проследяване на по-нататъшното им развитие.

Източници, използвани за създаването на национални данни за преждеременно напусналите (извън Евростат)

Figure 3: Sources used for producing national data on early leaving (other than Eurostat LFS), 2013/14

Country specific notes: See full report (European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014, p. 28).

Намаляването на преждевременното напускане изисква подход към създаване на дългосрочна политика с политически и финансов ангажимент от страна на всички ключови заинтересовани страни.

Необходими са сериозни правителствени договорености за осъществяване на сътрудничество в съответните области и между отговорните институции ("хоризонтално сътрудничество"), както и между различните нива на управление - национални, регионални, местни и на училищно ниво (вертикално сътрудничество).

Умението да се работи с частни и неправителствени организации, като например работодатели и синдикати (междусекторно сътрудничество), също е от съществено значение.

Стратегии за борба с ПНУ

Осем страни/региони имат действащи всеобхватни национални стратегии, които имат за цел да намалят преждевременното напускане на образование или обучение. Такъв е случаят в Белгия (Фламандската общност), България, Испания, Малта, Холандия и Австрия, както и във Франция и Унгария, където наскоро бяха приети стратегии. Такава национална стратегия все още е в процес на одобрение в Румъния.

Има разработени политики и в други страни, като всички съдържат някои от основните характеристики, включени в Европейското определение, като например акцент върху наблюдението на преждевременното напускане; превенция, интервенция и компенсаторни мерки; както и междусекторно сътрудничество.

Някои държави съобщават, че са изправени пред предизвикателства в прилагането на ефективни стратегии. Те съобщават за трудности при осигуряване на сътрудничество между различните области на политиката и заинтересованите страни, и по-специално, в насърчаването на училищата да се свържат с външни органи или други институции. В допълнение, проблематично е адаптирането на стратегиите към различните социално-икономически обстоятелства и към регионалните и местни различия, които определят и различията в нивото на ПНУ.

Основни предизвикателства, докладвани от страните, в прилагането на стратегиите:

- Сътрудничеството между различните области на политиката и заинтересованите страни;
- Да се насърчат училищата да се свържат с външни органи или други институции;
- Да се адаптират стратегиите към различните социално-икономически обстоятелства или към различията в нивата на ПНУ на регионално и местно равнище.

Други политики:

- Да се справим с преждевременното напускане чрез намаляване на повтарянето на учебни години;
- Да се противодейства на сегрегацията в училищата.

Области, в които страните прилагат политики за превенция:

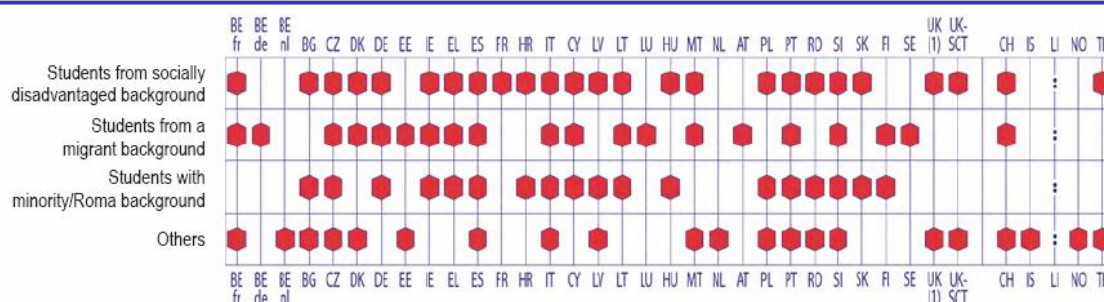
- Да се подобри достъпът и качеството на ОГРДВ (Образование и грижа в ранна детска възраст);
- Да се увеличи гъвкавостта и пропускливостта на образователните пътеки;
- Да се подобри насочването към образование и кариера.

Всички страни също имат политики/мерки, насочени към групи с висок риск от преждевременно напускане, включително ученици в неравностойно положение, тези с мигрантски или малцинствен (особено ромски) произход и ученици със специални образователни потребности.

Въпреки че някои от тези политики са предназначени за подобряване на нивото на знанията по принцип, а не са специално разработени, за да се справят с преждевременното напускане, те са в съответствие с препоръките на Съвета по образование по отношение на преждевременното напускане.

Целеви групи с висок риск от преждевременно напускане на образование и обучение, 2013/14 г.

Figure 4: Targeting groups at high risk of leaving education and training early, 2013/14

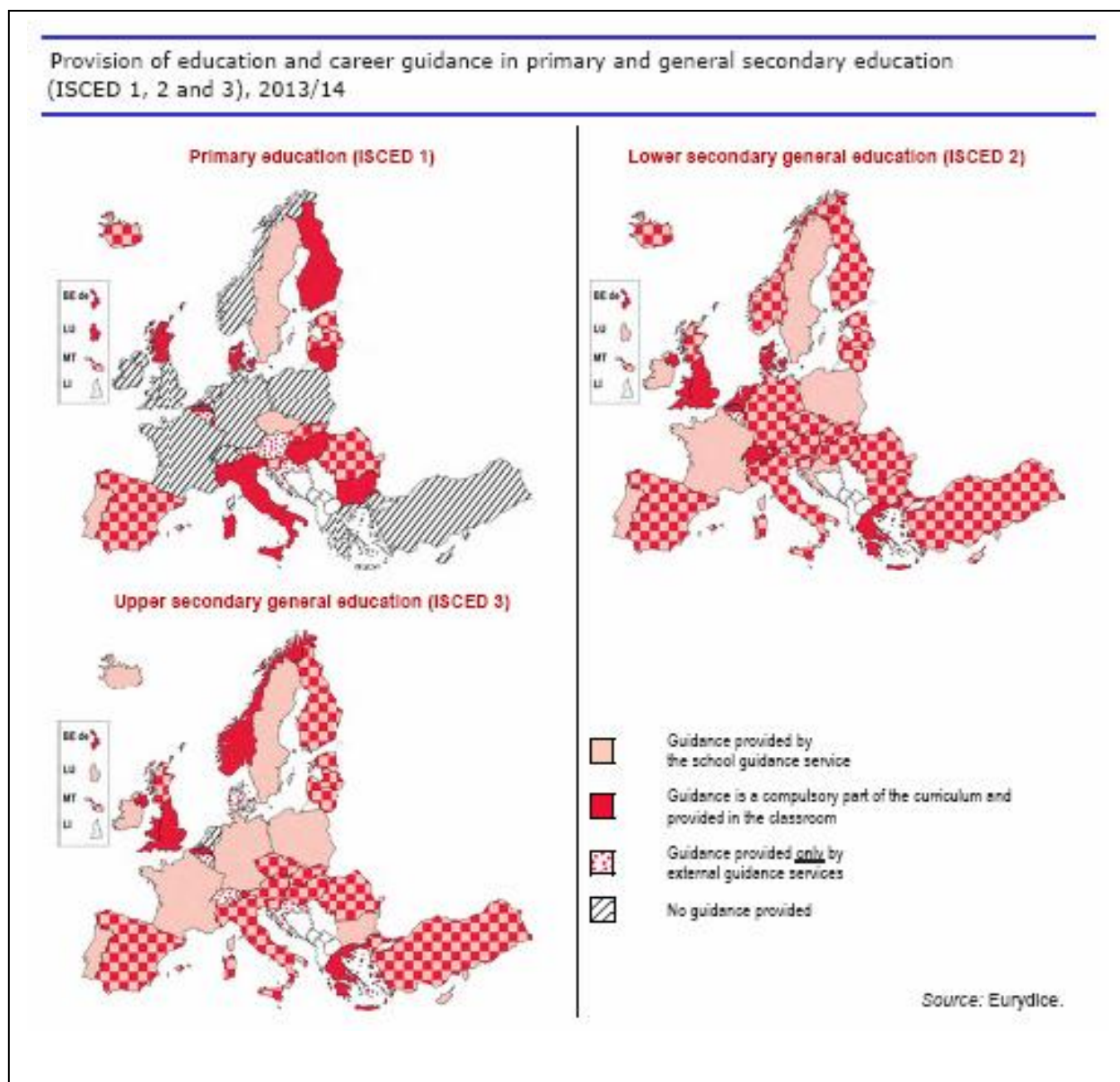
Source: Eurydice.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Country specific notes: See full report (European Commission/EACEA/Eurydice/Cedefop, 2014, p. 64).

Сега голям брой страни включват насочването/ кариерното ориентиране в основната учебна програма, като ги прави достъпни за всички ученици и позволява те да се използват като мярка за превенция. Вzeti заедно, тези форми правят ранното насочване по-ефективно средство за отстраняване на причините за преждевременното напускане.

Осигуряване на образователно и кариерно насочване в началното и в средното общо образование 2013/14 г. (ISCED 1,2 и 3)

И трите вида образователно и кариерно насочване се използват в класната стая.

- Би могло да се преподава и като отделен предмет.
- Интегрирани в един или повече учебни предмети (напр. социални науки, предприемачество или гражданско образование).

- Разпределени в рамките на учебна програма като тема в междупредметните връзки. Училищата в повечето страни осигуряват насочване чрез извънкласни дейности, в сътрудничество с местни партньори, като например външни за системата служби за ориентиране и работодатели.
- Редица страни/региони съобщават за липса на качествени насоки за работа в тази област.
- Около 42% от европейските учители се нуждаят професионално развитие в област кариерно ориентиране и консултиране за ученици.
- Само една трета от страните докладват, че персоналът, отговарящ за ориентирането получава обучение по време на първоначалното си обучение по отношение на уменията, необходими, за да се справят с групите в риск от преждевременно напускане.
- В повечето европейски страни, образованието и професионалното ориентиране играят важна роля за тези, които вече са напуснали образователната система и желаят да се включат отново.

Ориентиране се предоставя главно чрез образователни програми за втори шанс или в момента, когато учениците се включат отново в общото образование. То също се предлага от организации за специализирано ориентиране, чрез младежки гаранции, и в някои случаи като част от проекти.

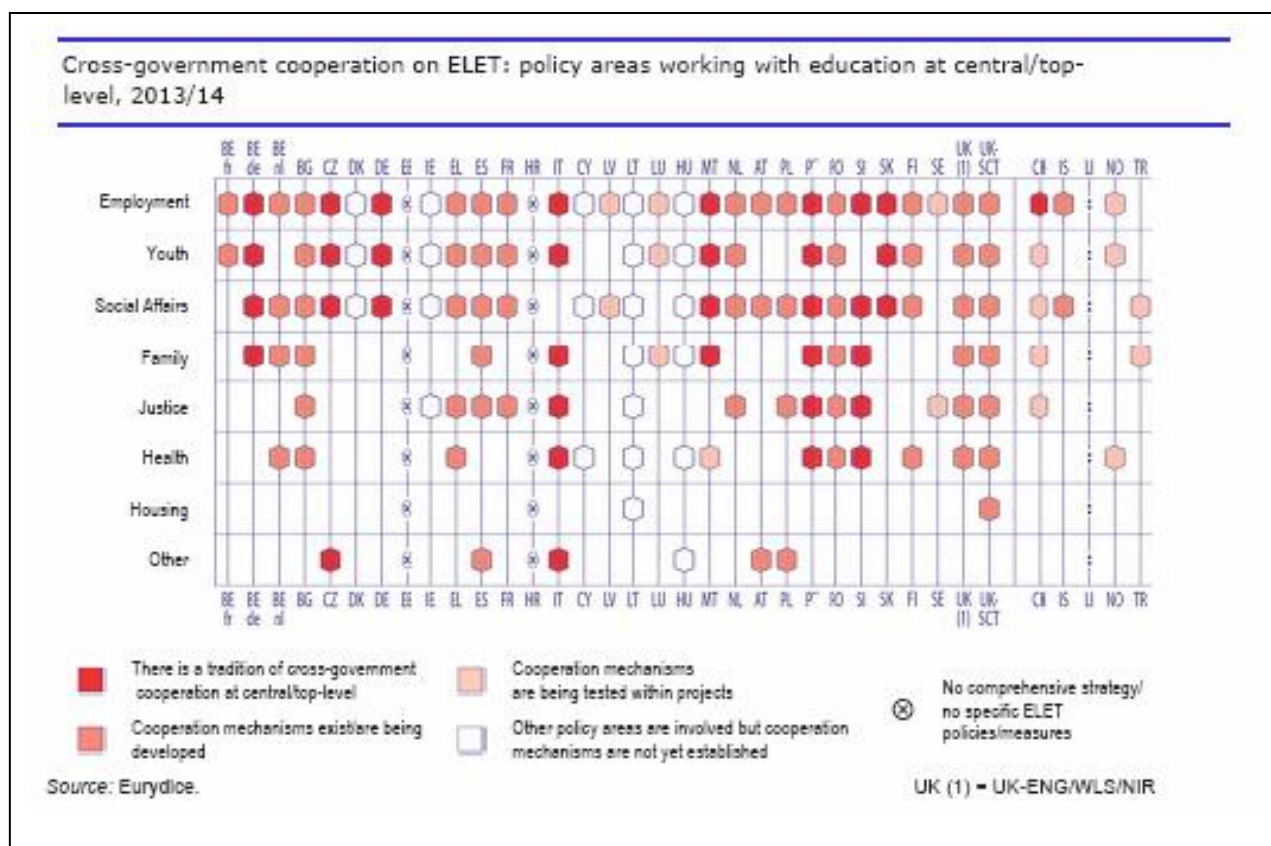
Засиленото сътрудничество на всички равнища е основно условие за ефективни национални стратегии, политики и мерки за борба с преждевременното напускане.

Както препоръката на Съвета от 2011 г. посочва, цялостните стратегии срещу преждевременното напускане на училище, трябва да съдържат смес от инициативи за превенция, интервенция и компенсация.

Превенцията, интервенцията и компенсацията следва да бъдат интегрирани във всички съответни политики, насочени към децата и младите хора.

Междуправителственото сътрудничество е от съществено значение.

Междуправителственото сътрудничество по ПНОО: области на политика, работещи с образованието на централно/високо равнище, 2013/14 г.

ПОЛИТИКИ – ДОБРИ ПРАКТИКИ

ИСПАНИЯ

Някои от най-значимите дейности, за избягване на преждевременното напускане на училище:

- Възлагане на задължения за мониторинг, свързани с преждевременното напускане на Секторния комитет за образование;
- Специфични програми, насочени към райони в неравностойно положение или групи от ученици (имигранти, етнически малцинства), показващи по-високи нива на преждевременното напускане;
- "Диверсификация на учебните програми", "Програма за Първоначална професионална квалификация" (ПППК) и други мерки, които предлагат варианти за връщане в системата на образование и обучение;
- Програма за признаване на професионална компетентност, насърчаваща валидирането на неформалното обучение от компетентните органи;
- Разработване на програми за обучение на учители и ресурси за подпомагане на учители и други специалисти;
- Прилагане на индивидуални мерки за подпомагане (например допълнителни уроци, за получаване на документ за средно образование);
- Специфични дейности в училищата, за да се идентифицират ученици в риск от преждеременно напускане и мерки за подпомагане на академичния успех на тези ученици;
- Ориентиране и мониторинг на преждеременно напускащите и предоставяне на алтернативно образование, което да им помогне да се включат отново в образователната система;
- Подобряване на събирането и обработването на информация за преждевременното напускане, за да се даде възможност за ранно предупреждение и за системи за управление на отсъствията ;

- Улесняване на образованието по време на работа (развитие на обучение от разстояние и задочно);
- Укрепването на отношенията между образователните институции и работната среда с цел увеличаване на съвместната работа с местни фирми.

Настоящи политики и мерки

Стратегията за предприемачество и младежка заетост за 2013-2016 г. включва различни мерки, например финансови помощи за преждевременно напусналите, за да се върнат в системата за образование и да получат документ за средно образование и разширяване на дуалното професионално обучение.

Общият бюджет за тази стратегия е 3485 млн. Евро, финансирани от Европейския социален фонд, Министерството на труда и Държавния бюджет.

Специфични целенасочени мерки за групи в риск са насочени към социално слаби ученици от мигрантски и малцинствен /ромски/ произход, както и ученици с поведенчески проблеми, емоционални разстройства, липса на мотивация или затруднения при свикване с образователната система.

Настоящи програми за професионално обучение - Специфични мерки

- Бяха създадени професионални програми за първоначална квалификация, за да се привлекат млади хора без прогимназиално образование обратно в системата за образование чрез кинетично и професионално ориентирани курсове, съобразени с техните индивидуални нужди.
- Училища за втори шанс и други програми за реинтеграция се възползват от професионалното образование и методики в тази област като начин за привличане на преждевременно напускащите обратно в системата за обучение.

- Последните законодателни промени отвориха възможност за достъп за младите хора, които не отговарят на стандартните академичните изисквания до професионални обучения на ниво средно напреднали и напреднали.

Образование и професионално ориентиране

Образованието и професионалното ориентиране са изрично разглеждани като превантивна, интервенционна и компенсаторна мярка за справянето с преждевременното напускане.

Аспектите на ориентиране, които да бъдат обхванати в основното и средното образование, са вградени в законодателство на всяка автономна общност, а реализацията е оставена на училищата.

Следователно ситуацията е доста различна. Всяко училище трябва да приложи действия за наставничество и ориентиране с участието на целия преподавателски екип и под наблюдението на ръководните екипи/отдели. Ориентиране се осигурява също така от училищните консултантски услуги в основното и средното образование.

Персоналът на училището, отговарящ за ориентирането, са учители със и без специално обучение и социални работници/педагози.

Външни служби също могат да предоставят ориентиране: Образователните и психолого-педагогическите екипи за ориентиране (само за ученици в начално образование); екипи за ранна грижа и специални екипи (за ученици в начално и средно образование).

Компенсаторните мерки за обучение и кариерно ориентиране включват, наред с другото, споразумения за сътрудничество с други институции, звена по ориентиране за осъществяване на мониторинг и подкрепа извън училище за младите хора, телематични инструменти и информационни уеб портали.

IES MEDITERRÀNIA

Мерки за намаляване на отсъствията:

- Строг контрол на присъствието в класната стая;
- Интервюта с учениците и семействата им;
- Прехвърляне към служби за ориентиране, ако това е необходимо;
- Индивидуален план и адаптация на учебната програма към нуждите на учениците;
- Индивидуални мерки;
- Ориентация и подкрепа за семействата;
- Академично и професионално ориентиране за учениците;
- Конкретни проекти за предотвратяване на ПНУ: Проект ENDAVANT

IES MEDITERRÀNIA – Проект ENDAVANT (ПРОДЪЛЖАВАЙ)

Проект за ученици от последния курс на средното образование (15-16 години), с висока степен на риск за ПНУ:

- Разнообразяване на съдържанието на учебната програма, за да подпомогне получаването на документ за средно образование;
- Класни стаи MAP въз основа на Методологията за продуктивно учене. Обучението е адаптирано към нуждите на учениците:
 - 1/3 от курса: учебен престой в реални фирми;
 - 2/3 от курса: в класна стая (институт), изучаване на предмети със социално и езиково съдържание + научно и технологично + практическо съдържание;
- Включва комуникационни сесии и теоретични и практически дейности, за да се подобрят уменията за сътрудничество и работа в екип;
- Резултати: 80% от участниците получават документ за средно образование.

БЪЛГАРИЯ

Постигането на стратегическите и оперативните цели на Стратегията се осъществява чрез:

Превенция, която е насочена към предотвратяване на възникването на предпоставки за ранното напускане на училище, както и намаляване на условията, които го позволяват. Политиките и мерките за превенция се фокусират върху образованието и грижата от ранна детска възраст до завършване на средното образование.

Интервенция, която се фокусира върху създаването на условия за намаляване на ПНУ като същевременно отчита специфичните заплахи на индивидуално ниво, следва принципа за решаване на проблемите на най-ниското ниво.

Компенсация, която има за цел, да помогне на преждевременно напускащите училище отново да участват в системата за образование, като им предлага различни и достъпни форми на връщане към системата на образование и обучение и/или придобиване на квалификация.

КЛЮЧОВИ МЕРКИ

1. Политиките за превенция на ранното напускане на училище

1.1. Осигуряване на позитивна образователна среда - училищен климат, атмосфера на взаимоотношения, управление

Позитивната образователна среда е свързана с ясно дефиниране на правата, задълженията и отговорностите на участниците в образователния процес, за да се осигурят условия за образование, благоприятстващи развитието на личността на всяко дете и ученик, както и за подобряване на взаимодействието между образователните институции.

1.2. Повишаване на качеството на образованието като предпоставка за личностното развитие на всяко дете и ученик и предотвратяване на преждевременното напускане на училище.

В това отношение трябва да се постави акцент върху следното:

- Актуализиране на програмите за обучение и разработване на учебници и учебни помагала, с акцент върху практическото приложение ;
- Оценка на резултатите и осигуряване на обратна връзка за поддържане и стимулиране на мотивацията за учене, както и мониторинг на качеството на учебния процес;
- Прилагане на съвременни подходи за преподаване в съответствие с индивидуалността на детето и ученика като партньори в образователния процес;
- Задължителна квалификация на педагогическите специалисти, насочена към откриване и справяне със случаите на риск от преждевременно напускане на училище;
- Определяне на асистент на учителя и помощник-наставник, когато е необходимо;
- Развитие и насърчаване на нови форми на обучение;
- Формиране на нагласа за учене през целия живот, започвайки в най-ранните години на детството.

1.3. Осигуряване на достъп до образование и повишаване на качеството на образование за децата и учениците от уязвими етнически общности.

За тази цел е необходимо да се прилагат политики за преодоляване на разделението по етнически произход на децата и учениците в групи и класове, насърчаване на образованието към работа в мултикултурни групи и класове, и в същото време повишаване на межкултурната компетентност на всички участници в образователния процес. Когато е необходимо, ще се осигури допълнително преподаване на български език и в същото време ще се дава възможност за образование на майчин език.

1.4. Достъп до качествено образование на децата и учениците със специални образователни потребности.

2. Политиките за интервенция за преждевременно напусналите училище:

2.1. Увеличаването на участието и ангажираността на родителите

Родителите и местната общност са участници в процеса на образование.

2.2. Създаване и затвърждаване на индивидуални и групови системи за учене

2.3. Кариерно ориентиране и консултиране

- 2.4. Разработване на модели за придобиване на професионална квалификация
 - 2.5. Подкрепа за развитието на децата и учениците
 - 2.6. Прилагане на системи за ранно предупреждение
 - 2.7. Изготвяне на сесии по интереси
 - 2.8. Подпомагане на ученици в риск от ранно напускане на училище поради финансови причини.
-
- 3. Политики за компенсиране на ефекта на преждевременното напускане на училище
 - 3.1. Създаване на подходящи условия за реинтегриране на преждеременно напускащите училище в образователната система.
 - 3.2. Изграждане на национална система за валидиране на компетентности, придобити чрез неформално обучение и/или неформално образование.

ЛИТВА

- Повечето от преждевременно напусналите училище са мъже, а не жени.
- Най-много от непосещаващите училище са тези, които са напуснали страната и тази цифра се увеличава всяка година.
- Учениците са на мнение, че основните заинтересовани страни, които могат да предоставят помощ, си остават учителите и класните наставници. Но психологическа компетентност имат само 25 на сто от учителите. Останалите не разполагат с достатъчно компетенции за работа с деца със специални нужди и деца в риск.
- 5-10 клас е критичният период. Най-голям брой на напусналите училище има в класове 6 и 7. Броят на тези, които не посещават, се увеличава и в 9 клас.

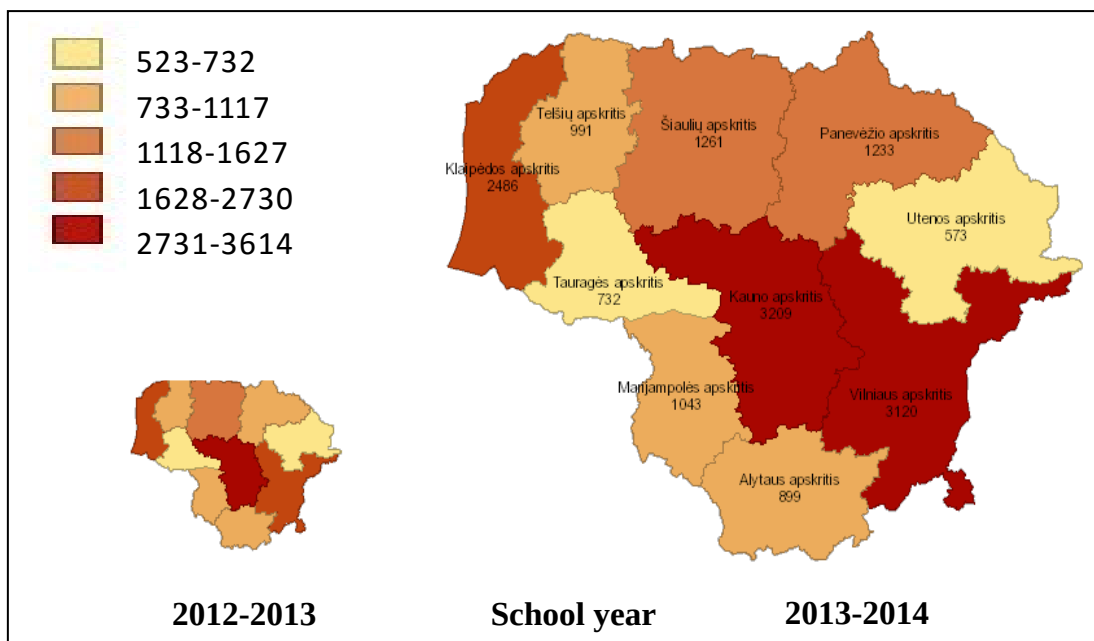
Положението в Литовските региони:

- Младежката безработица намалява от 2010 година.
- Като цяло намаляването на безработицата сред младите хора е в резултат на намаляване на нивото на безработица в страната.

Литовски стратегия за напредък "Литва 2030".

- Една от основните цели на програмата - Обществото на знанието: модерно и динамично, готово за бъдещите предизвикателства и в състояние да работи в един постоянно променящ се свят.
- Националната стратегия за образованието 2013-2022 г. Една от задачите - да се осигури ефективна педагогическа и психологическа помощ на ученици със затруднения в ученето.
- Концепцията за неформалното образование. Задача - интегриране в живота на общността и решаване на социални проблеми за хората, които имат по-малко възможности (хора, които имат проблеми във връзка с географско и социално-икономическо позициониране, със специални потребности; деца, отпаднали от образователната система).

- Концепция за Младежко училище – да помогне на деца и млади хора да се завърнат в образователната система, като се възстанови мотивацията им за учене.

Програма за социализация на деца и младежи, изпълнена в периода 2004-2014 г.

- Цели - да се развият възможностите за социално възпитание на деца и младежи и осигуряване на социална, образователна, психологическа и друга помощ за социално изключените деца и младежи.

Програма „Деца от училище се връщат в училище“, изпълнена през 2010-2011 г.

Основна цел - да се намали броят на децата в страната, които не посещават училище и напускат училище преждевременно.

Успешно реализирани непрекъснати мерки за превенция, за които е осигурено устойчиво финансиране:

- Подобряване на психологическия климат (различни програми, изпълнявани от училища и общини);
- Социални педагози в училищата;
- Психолози в училищата;
- Превантивни работни групи в училищата и координационни групи в общините;

- Транспорт до училище (безплатни Жълти Автобуси в отдалечените райони и за децата със специални нужди);
- По-голяма финансова подкрепа за учебни материали, безплатна храна за деца в неравностойно социално положение;
- Текущи проучвания, проведени в училища, общини, инициирани от Министерството (може да се нарекат превенция, защото информацията за причините позволява да се предвидят мерки);
- Създаване на различни видове училища (Младежки училища);

Препоръки на специалистите:

- Развитие на гостоприемна за ученика учебна среда;
- Обучение на учители;
- Намаляване на работното натоварване на учителите;
- Договаряне на подходяща работна натовареност на учениците;
- Интересни и насочени към ученика методи на преподаване;
- Възможности за учителя да работи с индивидуално внимание към всеки ученик;
- Създаване на алтернативни форми на образование, които отговарят на нуждите на децата и младежите;
- Семейно образование, социална работа със семейства;
- Развитие на политики насочени към детска грижа и младежка заетост;
- Специализирани, социални педагогики, психологична помощ.
- Важно е да се идентифицират възможно най-рано проблемите на децата, за да се справим ефективно с тях.
- Фокусът не е върху отделните специалисти, а върху целия екип – например Child
- Комисия за социална дейност в училищата.
- Неформалното образование може да се превърне в ефективен инструмент за превенция на отпадането от училище.
- Ако за едно дете е трудно да усвои академичната училищна подготовка, ефективно средство за алтернативни възможности за обучение може да бъде обучение, в което

се обръща повече внимание на практически умения, предоставяне на възможности за обучение и работа.

ИТАЛИЯ

Сред учениците, които напускат училище преждевременно, са:

- Тези които са "особени", от които училището активно се стреми да се дистанцира, защото те причиняват затруднения в институцията;
- "Неприсъединените", специално мъжете, които не чувстват никакъв интерес към училището и не искат да бъдат в контакт с него (те мислят, че училището е безполезно и често са подкрепяни от семейството, като ромите и шинтите, които едва стигнат до края на началното училище);
- "Слабите": тези, които не разполагат с културните и учебни средства да завършат програмата на обучение, която им се предлага;
- "Застрашени от отпадане": Учениците, които имат интелектуалния капацитет да се справят с училището, но не разполагат с други умения, например социални и емоционални и т.н..

Рискове за преждевременно напускане:

- Ситуации и причини за дискомфорт - дискомфортът в училище е винаги комбинация от причини.

Нека се опитаме да определим обхвата и различните проявления на дискомфорт:

- 1) **Семейството**, за съжаление, се намира в икономически условия, които влияят силно върху ситуацията в училище

Критичните детайли са:

- Трудност в създаването на добри отношения (семеини проблеми, които се отразяват на отношенията, трудности в изпълняването на ролята на родителите);
- Семейната култура. Често се генерира дискриминация между учениците като "културно наследство" от семейството.

- 2) **Съвременното училище** се намира в проблемна ситуация, която не е способно само да реши.

За да има положително влияние в тази област, училището трябва да е наясно с основната си роля в областта на образованието. Училището е мястото на първия формален сблъсък с живота, който изживяват младите хора; налице са големи културни промени, които се отразяват върху тяхното поведение.

Истинските иновации трябва да започнат от учителите, които трябва да възстановят своята мотивация.

3) **Обществото:** ние вече сме свидетели на последиците от дълбоките културни промени, свързани с масовите медии, но и с ориентацията към други ценности (успех, пари, хедонизъм и т.н.), които влияят върху целите, които се поставят пред младежите. Задължение за обществото като цял е да научи младите хора, че образованието и обучението са основни ценности, свързани с тяхното бъдеще.

Въпреки факта, че преждевременното напускане на училище намалява: от 28,7% на 21,5% и се увеличава нивото на посещаемостта на средните училища от 67,4% на 74,6%, Италия все още изостава от тази тенденция.

Политики: Европа отпуска 32,2 милиарда за образование в Италия.

В същото време, целта за 2020 г. е ниво от 10%, но Европа иска "по-целенасочени и координирани" мерки за постигането му. Например:

- Придобиване на умения- критична точка на италианската образователна система
- Училищната дейност като основна цел на Европейския съюз
- Как да се свърже училището със света на бизнеса? Дали за Италия е подходяща дуалната система:
 - задължително избираемо обучение в продължение на най-малко 200 часа годишно
 - учебни предприятия
 - занаятчийски работилници
 - чиракуване

Министерство на образованието възнамерява да се съсредоточи върху три линии на действие, за да намали ПНУ:

- Постоянни действия - постоянни във времето и в оценката на резултатите;
- Индивидуализиране на обучението и подход, базиран на компетенциите;
- Тясното сътрудничество между училището, семейството, областните и други образователни институции.

Заклучения:

Крайно време е да спрем да търсим виновник, а да намерим възможното решение чрез анализ на поведението и на придобиваните умения, посредством:

- 1) Превенцията, която трябва да започне в самото начало;
- 2) Мрежата: училището не може да се изправи само срещу многобройните проблеми, но не може да се откаже от своята централна функция. Мрежата трябва да се създаде около конкретни общи цели;
- 3) Лидерство и овластяване на младите хора: възстановяване на лидерството на младите хора. Да се чувстват отговорни за своя растеж, е вероятно първата стъпка към училището, което ще спомогне за успех в образованието, а не просто да се бори срещу дискомфорта, когато вече е късно.

В този смисъл от решаващо значение са дейностите по професионалното ориентиране и насочване на младите хора.